

Biblioteconomia, documentació, informació, tres elements d'un mateix àmbit

Fent un recorregut per la història des de l'antiguitat fins als nostres dies, es constata i s'entén la relació entre la biblioteconomia, la documentació i la informació, tres elements d'un mateix àmbit. Es podria buscar un terme que els englobés, alguns ho han intentat amb més o menys èxit, però no és l'objecte d'aquesta petita reflexió; l'important és assenyalar la seva relació estreta. Així doncs, comencem amb el recorregut històric.

Els assiris i babilonis van ser els primers pobles que van col·leccionar i conservar les cròniques dels seus dominis. L'interès dels seus sacerdots per conservar escrits primitius i documents sobre religió i astronomia va contribuir a consolidar les primeres biblioteques mesopotàmiques. Així doncs, les biblioteques més antigues se situen a Mesopotàmia.

Les biblioteques d'Egipte van néixer vinculades als temples. La més important va ser la llegendària biblioteca d'Alexandria, dedicada a conservar el patrimoni cultural hel·lenístic i centre de reunió dels erudits de l'època. És la primera biblioteca que construeix un catàleg, i Cal·límac n'és l'autor.

A Pèrgam, a l'actual Turquia, cal situar-hi una altra biblioteca que va pretendre rivalitzar amb la d'Alexandria.

A Atenes, van conivir-hi les primeres biblioteques públiques, dedicades a conservar els originals confeccionats amb extrema cura de les obres dels tràgics Èsquil, Sòfocles i Eurípides, i les

privades vinculades a les escoles filosòfiques i formades per les col·leccions dels grans pensadors, com Aristòtil o Plató.

Ara bé, el primer home d'estat conscient de la importància de crear biblioteques públiques va ser Juli Cèsar a Roma, el segle I aC. Fins al segle IV dC s'arriba a comptabilitzar una trentena d'aquest tipus de biblioteques. La més important és la Ulpiana, fundada per Trajà, que es va aproximar en categoria i importància a les d'Alexandria i Pèrgam, i fonamentalment dirigida als estudiants; s'iniciaven ja els primers lligams entre biblioteques i recerca i, per tant, informació.

L'extensió del cristianisme també va fomentar el naixement de biblioteques, primer vinculades a l'activitat pròpia dels primers pares de l'església, i més tard a la vida monàstica pròpia de l'alta edat mitjana. Les regles monàstiques van establir una estreta relació entre el monjo i el llibre, no només a partir de la lectura dels textos, sinó també a través de la còpia i de la producció de manuscrits.

Des d'aquest punt de vista, la importància dels monestirs va ser doble, ja que preservaven les col·leccions alhora que reproduïen, creaven i difonien nous llibres. En els segles IX-X van sorgir les primeres biblioteques capitulars, també relacionades amb l'àmbit religiós.

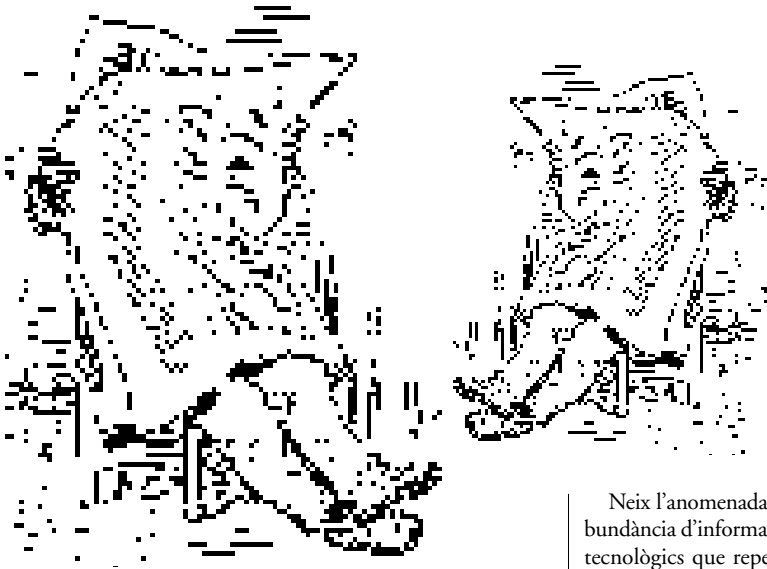
El segle XIII marca el declivi de la cultura monacal i l'avenç de la cultura laica amb la creació de les primeres universitats: les de la Sorbona, Oxford i Pàdua. Es creen, doncs, les primeres biblioteques universitàries, que reflecteixen en les seves col·leccions el caràcter jurídic i científic dels coneixements, i continuen estrenyent-se els lligams entre biblioteques, recerca i informació.

La impremta és un punt d'inflexió per a les biblioteques. L'humanisme a Itàlia, amb figures com Petrarca, transforma la visió de l'herència antiga, i impressors com Manucio apropren físicament aquest llegat a les mans de nous lectors. Amb aquest panorama, les biblioteques no en podien quedar al marge i comencen a créixer exponencialment les col·leccions, s'intensifica la bibliofília i sorgeix la necessitat de reflexionar sobre l'organització interna dels fons i dels serveis que una biblioteca pot satisfer.

Al segle XV es funda a Itàlia la biblioteca Vaticana, i entre els segles XVI i XVIII el llibre assoleix la dimensió d'instrument d'utilitat pública i comencen a crear-se les biblioteques modernes gràcies a l'increment del patrimoni escrit, que es desenvolupa d'acord amb nous criteris. La figura més representativa en aquest aspecte és Gabriel Naude, responsable de la biblioteca Mazarina de París, qui reflexiona, entre altres coses, sobre la necessitat de seleccionar els materials en un moment en què la visió de la biblioteca universal tendeix a desaparèixer. En aquest període comencen a fundar-se les biblioteques que després es coneixeran com a nacionals.

Altres dates rellevants són la primera biblioteca popular, creada a Carolina del Sud el 1700, seguida de la de Filadèlfia, creada el 1731 per Benjamin Franklin. A Edimburg, el 1725 s'estableix la primera biblioteca ambulat (podríem dir que va ser la precursora dels bibliobús), que feia arribar fins al domicili del lector els seus serveis.

Amb la Revolució Francesa, la lectura es concep com un dels drets humans, i les biblioteques van ser considerades com un servei públic d'ús directe, col·lectiu i gratuït.

A inicis del segle XIX es va fundar als Estats Units la primera biblioteca infantil, i durant la segona meitat del mateix segle es va estendre la iniciativa de les biblioteques públiques d'accés lliure; per tant, les biblioteques es converteixen ja en veritables centres de recollida i difusió de la informació.

En la segona meitat del segle XIX, arrenca l'etapa actual de ple desenvolupament de les biblioteques, però també d'una reflexió més aprofundida sobre les seves funcions i responsabilitats. Així, després de Naude, al segle XIX, cal destacar figures com Schrettinger, qui per primer cop parla d'una ciència de les biblioteques.

A finals del XIX, les aportacions d'Otlet en el terreny de la documentació, i de Dewey en el de la classificació consoliden la imatge de la biblioteca com una institució essencial, no només en la preservació del coneixement, sinó també en la promoció de la recerca i l'avenç científic en qualsevol àmbit.

En aquest moment, ja no es parla només de biblioteques generals, infantils, populars o universitàries, sinó que es comença a parlar de biblioteques especialitzades, centres de documentació i serveis de documentació, entre d'altres. Les biblioteques es converteixen en veritables elements per promoure la recerca, sobretot les universitàries, que passen a ser centres de documentació i d'informació.

Després de la primera guerra mundial, però fonamentalment després de la segona, la gran producció d'informació i la

necessitat de consumir-ne obre una etapa de gran creixement en els àmbits de la biblioteconomia, de la documentació i de la informació. Es desenvolupen les tasques biblioteconòmiques i documentals, comencen a sorgir aplicacions tecnològiques, informàtiques i de telecomunicacions, que obren nous camins en aquests àmbits, noves activitats centrades en la informació i nous llocs de treball, i es comencen a aplicar els conceptes, les tècniques biblioteconòmiques i documentals a altres disciplines.

Neix l'anomenada «societat de la informació», on la superabundància d'informació ha d'anar totalment lligada als avenços tecnològics que repercuteixen en la gestió, el tractament, la difusió i l'emmagatzematge de tot tipus d'informació. L'enorme cabal d'informació al qual es té accés actualment fa canviar el perfil del professional de la informació—el bibliotecari, el documentalista—, de la mateixa manera que fa canviar la finalitat de les unitats d'informació—biblioteques, centres o serveis de documentació.

El sentit patrimonial, de custodiar i vigilants del saber, deixa pas o ha de conviure amb el de gestors de la informació, capaços de combinar el coneixement de les fonts d'informació amb el de les tècniques per fer-les accessibles a nous usuaris. Actualment, posseir la informació no és tan important com saber on localitzar-la de la manera més àgil i econòmica possible, i saber gestionar-la. Aquestes han de ser tasques bàsiques d'aquests professionals. Les biblioteques i els centres de documentació en l'era de la informació es converteixen en l'eix principal de la seva distribució.

Tot aquest panorama ha estat dinamitzat per la creació d'estudis que teoritzen sobre la biblioteconomia, la documentació i la informació, i permeten establir nous elements d'anàlisi, noves recerques, noves propostes, que fan possible que s'avanci en cada un dels tres àmbits, però també en la relació cada vegada més estreta entre ells, unint no solament els seus professionals sota un sol aixopluc, sinó també amb altres de propers.

Per concloure aquesta breu reflexió, la premissa que el valor real de la informació només es pot mesurar en els efectes que produeix es pot fer extensiva als altres dos elements, la biblioteconomia i la documentació.